

5. *Bunyatova Sh. Azerbaydzhanskaya semya v srednie veka. Baku, 2000, s. 7, (na azerb.yaz.)*

Саламова Камаля, Керімова Севіндж. Роль національно духовних цінностей в процесі формування сім'ї. Збереження національно-естетичних цінностей відіграє важливу роль не тільки з соціально-психологічної точки зору, але і з точки зору збереження культури і традицій сім'ї. Національні традиції і звичаї пройшли тривалий віковий шлях розвитку. Вони наповнені повагою до дорослих і молодших, національними особливостями та безмежною любов'ю до жінки. Все це найбільш яскраво знаходить своє відображення в сімейних відносинах.

Ключові слова: особистість, традиції, сватання, культура, любов, національно-естетичне мислення, весілля, народ.

Salamova Kamala, Kerimova Sevinj. The role of national and spiritual values in the formation of the family. Preservation of national and aesthetic values plays an important role not only from the socio-psychological point of view, but also from the point of view of preserving the culture and traditions of the family. National traditions and customs have passed a long secular path of development. They are filled with respect for adults and younger, national characteristics and boundless love for a woman. All this is most clearly reflected in family relations.

Keywords: personality, traditions, matchmaking, culture, love, national – esthetic thinking, wedding, people.

Відомості про авторів:

Саламова Камаля – доктор філософії з психології, доцент, Сумгайитський Державний Університет, м. Сумгайит, Азербайджан;

Керімова Севіндж – доктор філософії з педагогіки, Сумгайитський Державний Університет, м. Сумгайит, Азербайджан.

Information about the author:

Salamova Kamala – PhD in Psychology, Associate Professor, Sumgayit State University Sumgayit, Azerbaijan;

Kerimova Sevinj – Ph.D. in pedagogy, Sumgayit State University Sumgayit, Azerbaijan.

Статтю подано до друку 19.02.2018.

УДК 37.012

© О. В. Шевчишена, 2018

О. В. Шевчишена (м. Хмельницький)

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВПРОВАДЖЕННЯ

Шевчишена О.В. Моніторинг якості шкільної освіти: проблеми та перспективи впровадження. В статті проаналізовано теоретико-методологічні підходи вітчизняних науковців до проблеми моніторингу як окремого феномену в контексті сучасної шкільної освіти. Проаналізовано поняття, пов'язані з моніторингом освітньої системи. Обґрунтовано моніторинг в контексті шкільної освіти як один із важливих сучасних механізмів щодо управління її якістю.

Метою дослідження стало відстеження специфіки впливу низки чинників на якість шкільної освіти та обґрунтовано на цій основі систему впровадження моніторингу її якості.

Визначено основні функціональні завдання моніторингу якості шкільної освіти та обґрунтовано важливість прогностичної та адаптаційної функцій в контексті здійснення моніторингового супроводу шкільного освітнього процесу. Доведено, що за допомогою

моніторингового методу можна відстежувати проблеми, які супроводжують шкільну освіту, та своєчасно коригувати ті освітні процеси, які є неефективними для того чи іншого навчального закладу. Об'єктивність, точність та доступність результатів моніторингу якості шкільної освіти виступають в ролі запоруки якісного управління навчальним закладом, а відтак, сприяють ефективному розвитку шкільної освітньої системи в цілому.

За результатами теоретичного дослідження напрацьовано висновок, згідно якого впровадження ефективної та постійної системи моніторингу на рівні сучасної школи виступає в ролі запоруки якісного управління закладами загальної середньої освіти. Запровадження системи моніторингу якості шкільної освіти стимулює позитивні зміни на рівні навчального закладу завдяки мотивуванню усіх учасників освітнього процесу до якісних змін у їхній діяльності.

Ключові слова: шкільна освіта, моніторинг якості шкільної освіти, навчальний заклад, освітній процес, педагогічний процес, моніторинговий метод, учасники освітнього процесу, педагогічний працівник.

Постановка проблеми. На рівні міжнародної спільноти «якість» освіти є необхідною умовою успішного та повноцінного розвитку будь-якої держави. Адже вона є тим показником, за яким визначається ефективність функціонування різноманітних сфер суспільства на будь-якому етапі його розвитку, особливо у період посилення реформаційних процесів, які його супроводжують.

В умовах реформування українського соціуму феномен «якості» багатьох сфер суспільного життя виступає в ролі потужної запоруки, яка визначає перспективу поставлених завдань та ефективність їх вирішення. Відповідно, сьогодення вимагає оновленого погляду і на функціонування освітньої системи та її якості.

Саме тому наша країна приділяє значну увагу проблемам якості освіти, проголошуючи її національним пріоритетом та передумовою національної безпеки держави, додержання міжнародних норм і вимог законодавства України щодо реалізації права громадян на освіту. Вона постійно ініціює здійснення моніторингу якості шкільної освіти, який дає змогу оперативно розв'язувати поточні проблеми, не чекаючи їх можливого розвитку. Керівники та педагоги навчальних закладів, які усвідомлюють необхідність у здійсненні моніторингу якості шкільного освітнього процесу, націлені безпосередню на реалізацію запитів учнів та їх батьків щодо покращення якості шкільної освіти.

З іншої сторони, вчитель й досі підвладний педагогічним стереотипам (відсутність прагматичного спрямування освітнього процесу, неспроможність вчителя вчасно адаптуватися до швидкого плину життя тощо) які панують в сучасній школі. Педагогу не завжди вистачає психологічних знань та діагностичних вмінь, необхідних для відстеження когнітивних та особистісних можливостей школярів. Керівники не завжди відзначаються діагностичною компетентністю щодо відстеження якості педагогічного процесу навчального закладу загалом та професійних можливостей кожного вчителя зокрема. Нестабільність освітньої системи не сприяє професійному становленню педагога, і як наслідок, негативно відбивається на результатах освітнього процесу навчального закладу.

Окрім того, не кожний навчальний заклад в спроможності впоратися із задачами, передбачені моніторинговою діяльністю. Практика неодноразово доводить, що якщо і в школі здійснюється моніторинг домінуючих проблем на рівні шкільної освіти, то він зосереджений на констатації фактів та обробці отриманої інформації. Однак ефективність будь-якого моніторингу, в тому числі і шкільного, визначається не лише створенням вірогідного масиву інформації щодо якості освіти в навчальному закладі та фіксацією її реального стану, але й і досягненням однієї із

домінуючих функцій – прогностичної, тобто виявлення стратегій і тактик розвитку навчального закладу шляхом втілення корекційних заходів впливу на освітні процеси.

Тобто, аналіз реального стану речей дає нам підстави вважати, що моніторинг в шкільній освіті є одним із сучасних механізмів щодо управління її якістю. За допомогою моніторингового методу можна відстежувати проблеми, які супроводжують шкільну освіту, та своєчасно коригувати ті освітні процеси, які є неефективними для того чи іншого навчального закладу. Однак, школа сьогодні відчуває на собі суперечливий вплив суб'єктивних та об'єктивних чинників, які, в цілому, негативно позначаються на її функціонуванні, а відтак, на забезпеченні ефективної системи моніторингу як однієї з форм підвищення якості шкільної освіти.

Аналіз наукових досліджень. Проблема якості шкільної освіти сьогодні знаходиться в центрі уваги керівників навчальних закладів, вчителів, батьків. Сучасна школа працює в умовах постійних змін, зародження яких відбувається через переосмислення освітніх цінностей та гуманістичних викликів, які диктує нам сьогоднішня, а відтак, через модернізацію освітніх програм та ряду нормативних документів. Тому запорукою ефективного розвитку шкільної освіти є забезпечення потужної системи моніторингу, що, в свою чергу, виступає основою самоаналізу роботи освітнього закладу.

Проблеми, пов'язані із здійсненням моніторингу якості шкільної освіти, продовжують бути в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців та практиків. Питання, пов'язані з даним феноменом, прослідковуються у дослідженнях В. Гуменюк, Г.Єльнікової, О.Ковальнової, Л.Куликової, В.Приходько, О.Сагун, Т. Скорик, Н.Федорової, Л. Щоголевої. Вище згадані дослідники зосереджують увагу на моніторингу як спеціальній системі збору інформації про стан освіти та прогнозуванні тенденцій її розвитку, основних завданнях освітнього моніторингу та його функціях, напрацюванні показників відстеження реального стану шкільного освітнього процесу та динаміки його змін впродовж досліджуваного періоду.

Аналіз досліджень вище згаданих науковців дає нам підстави вважати, що однією із проблем в контексті моніторингового зрізу якості шкільної освіти є підміна поняття «моніторингу» словом «оцінка» якості педагогічного процесу, якщо, звісно, мова буде йде про шкільний освітній моніторинг. Однак, виходячи з аналізу значної кількості науковців, сутність самого процесу оцінювання полягає в систематичному збиранні та інтерпретації даних, на яких базуються висновки та подальші дії. А саме оцінювання в освіті може бути уже спрямоване на різні об'єкти та суб'єкти: характеристики учасників освітнього процесу (навчальні досягнення учнів, ефективність роботи вчителів, ефективність управління керівника), компоненти педагогічної системи (методи, засоби, інструменти та технології), показники системи в цілому (якість, ефективність роботи навчального закладу в цілому). Тому основою моніторингових досліджень якості шкільної освіти, на нашу думку, має стати встановлення об'єктивної відповідності рівня досягнень навчального закладу пріоритетним напрямкам державної політики в галузі освіти та вимогам, які диктує нам сучасність.

Проблема, за часту, ще й полягає в тому, що моніторинг часто ототожнюють із контролем, незважаючи на те, що це різні явища та поняття. В дійсності моніторинг та контроль (як перевірка) відрізняються не лише метою проведення, але й за процедурою та формою представлення результатів. На думку Л.О.Щоголевої моніторинг являє собою, насамперед, дослідницький процес, якому властива методологія дослідження: визначення мети, предмета і об'єкта, завдань, концепції, гіпотези (як прогнозованого результату) тощо [3]. Сутність процесу моніторингу, на думку деяких науковців, зводиться до синхронності процесів спостереження та напрацювання на цій основі нових знань про стан об'єкта з подальшим прогнозуванням та прийняттям відповідного управлінського рішення [2]. За переконаннями Л.О.Щоголевої

«Моніторинг в освіті – це системна процедура – мета якої не лише відстеження певного стану об'єкта, а й з'ясування чинників, які потрібні для його розвитку» [3, с. 38].

Тому результати значної кількості наукових досліджень дають змогу нам вважати, що домінуючими завданням освітнього моніторингу є не лише визначення якості шкільного освітнього процесу, але й пошук шляхів удосконалення цього процесу завдяки корекційним технологіям, передбачених психолого-педагогічною практикою. Вирішення подібного роду завдань неможливе без з'ясування чинників, які виступають запорукою ефективного розвитку шкільної освітньої системи, або ж навпаки, в якості дестабілізатора на шляху до її вдосконалення.

Оскільки аналіз психолого-педагогічних джерел з проблем моніторингового супроводу шкільної освіти не виявив спеціальних досліджень щодо чинників, які впливають на якість шкільної освіти, та вибору на цій основі корекційних заходів щодо покращення ефективності функціонування навчального закладу, то вважаємо за доцільне проаналізувати можливі чинники розвитку шкільної освітньої системи та шляхи і можливості відстеження їх впливу на ефективність функціонування навчального закладу та шкільної освіти в цілому.

Відповідно, **метою** дослідження стало відстеження специфіки впливу низки чинників на якість шкільної освіти та обґрунтування на цій основі системи впровадження моніторингу її якості.

Виклад основного матеріалу та результати досліджень. Досягнення якісних показників у шкільній освіті є однією з домінуючих проблем сьогодення. Адже саме у цьому аспекті наша школа відчуває на собі суперечливий вплив різноманітних чинників. Теоретичний аналіз наукових праць, спрямованих на розв'язання проблем, пов'язаних з якістю шкільної освіти, дає нам підстави систематизувати та об'єднати подібні чинники у дві групи, зокрема: зовнішні та внутрішні.

На якості шкільної освіти негативно позначаються наступні зовнішні чинники, зокрема: 1) частота демографічних та екологічних криз, що негативно позначається на умовах організації освітнього процесу; 2) погіршення екологічної ситуації, що сприяє збільшенню ризиків погіршення дитячого здоров'я; 3) стрімкий розвиток ЗМІ, що, за часту, забезпечує доступ школярів до здобуття неякісної, а іноді й шкідливої інформації, що, в свою чергу, негативно позначається на процесах їхньої соціалізації; 4) наявність соціальної нерівності, яка нівелює права значної кількості громадян на забезпечення дітям якісної освіти, надання їм медичної допомоги та підтримки, а також правовий захист та змістовне проведення дозвілля; 5) нівелювання позитивної ролі сім'ї як одного з важливих соціальних інститутів розвитку нашого суспільства; 6) невідповідності умов праці вчителя тим вимогам, які перед ним постають; 7) особистісна та професійна підготовка педагога як локомотив якісних змін в освіті.

Порівняння й узагальнення теоретичних даних стосовно впливу зовнішніх чинників на ефективність функціонування шкільної освіти дає нам підстави вважати, що якість шкільної освіти слід розуміти як цілісний інтегрований результат, який обумовлюється доступністю освіти для різних верств дітей, забезпеченням сприятливого освітнього середовища та його окультуренням на засадах загальнолюдських цінностей, а також змістом шкільної освіти, навчальним навантаженням, повноцінною реалізацією ідей особистісно зорієнтованого навчання та технологізацією методик, які нам пропонує сучасна психолого-педагогічна практика. Однією із запорок підвищення якості шкільної освіти є створення умов для професійного росту вчителя та розвитку у нього базових професійних компетентностей, необхідних для успішного виконання професійних функцій та забезпечення належної морально-психологічної атмосфери в шкільному середовищі.

Разом з тим, педагоги зіштовхуються з внутрішніми викликами, до розв'язання яких вони не завжди є готовими. Вчителі сьогодні спілкуються з дітьми, навчати та виховувати яких буває набагато складніше у порівнянні з попередніми поколіннями. Адже сучасні діти спілкуються та взаємодіють на зламі цінностей, які, з одного боку, насаджуються ЗМІ, а з іншої сторони, які продукує сім'я та школа. Разом з тим, педагоги підвладні певним стереотипам, які й досі панують в сучасній школі (учитель продовжує знаходитися у позиції очікувача інструкцій щодо покращення роботи; неспроможність вчителя прийняти те, що він не є єдиним джерелом знань і що учні можуть бути в деяких питаннях більш поінформовані; царювання відзеркалювальної педагогіки; низька інформаційна культура вчителя; неспроможність педагога бути конекurentноспроможним тощо). Більшість вчителів пройняті попередньою ідеологією, яка роками пронизувала їх діяльність. Однак сьогоднішня потребує від педагога переосмислення освітніх цінностей та професійних якостей, які б, в свою чергу, давали змогу йому долати стереотипи професійної діяльності, сповідувати гуманістичні виклики сьогоднішнього, сприяючи тим самим якісним змінам шкільної освіти в цілому.

Незважаючи на значну кількість суперечностей, які постають в освітньому просторі нашої держави, наше суспільство приділяє значну увагу проблемам, пов'язаних з відстеженням рівня якості шкільної освіти. За переконаннями В.Гуменюка «Якісний рівень освіти забезпечується у світі за допомогою відповідних механізмів, що дістали назву моніторингу, який розуміється як система збору, опрацювання та поширення інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує неперервне відстеження за її станом і прогнозування розвитку» [1, с. 31]. Тому одним з важливих інструментів управління якістю освіти є моніторинг, а напрацювання закладом загальної середньої освіти власної системи моніторингу є необхідною умовою існування сучасної школи.

Моніторинг, в цілому, дає можливість спостерігати за динамікою зростання чи зниження якості знань школярів, рівня їх особистісного розвитку. Вивчення рейтингу учнів, для прикладу, може мати як позитивні, так і негативні сторони. Однак будь-який педагог має відштовхуватись від позитивної мотивації: те, чого дитина досягнула, має виступати для неї в якості мотивації поштовху до підняття по траєкторії вище. Паралельно варто дбати про відстеження впливу шкідливих чинників на якість знань учнів (демографічна та екологічна ситуація, яка склалася, дисгармонійна атмосфера в сім'ї, стан здоров'я тощо).

Окрім того, результати моніторингу дають змогу адміністрації школи визначити проблемні питання в роботі школярів та педагогічних працівників, і, відповідно, організувати коригувальну роботу, координуючи діяльність усіх учасників освітнього процесу. Одним з психологічних аспектів, який заслуговує окремої уваги, є підвищення рівня самоорганізації учнівської аудиторії, взаємовпливу та взаєморозуміння на різних рівнях, зокрема: «батьки-школярі-педагоги-адміністрація». Лише той школяр може бути мотивований до свідомих дій, якщо він уявляє і усвідомлює мету свого навчання і, відповідно, відчуває потужну підтримку з боку оточення.

Тому застосування моніторингового методу може здійснюватися на різних рівнях, зокрема: індивідуальному, локальному, муніципальному, регіональному та державному рівнях. Суб'єктами оцінювання можуть бути не лише педагоги та адміністрація школи, але й учні та їх батьки. Можливо не всі педагоги позитивно сприймають учня як суб'єкта оцінювання (один із стереотипів, якому сучасний педагог також є підвладним), однак подібний підхід для будь-якого вчителя повинен виступати в якості поштовху розвитку культури самоаналізу та позитивної мотивації до професійного збагачення та самовдосконалення, що, в свою чергу, виступає в ролі ефективної запоруки покращення якості шкільної освіти в цілому.

Результати багатьох науковців показують, що функціональними завданнями моніторингу є не лише визначення якості освітнього процесу, але й корекція навчально-виховної діяльності, яка має базуватися на пошуках шляхів удосконалення освітнього процесу.

Джерелами інформації, яка отримується завдяки моніторинговому методу, можуть бути статистичні дані, результати спостережень, анкетування і тестування, рейтинги виступів школярів на конкурсах, виконання учнівських проектів тощо. Однак якість будь-якого об'єкта, що вивчається, не є статистичною величиною, а тим утворенням, яке може видозмінюватися під впливом інших об'єктів, з яким йому доводиться взаємодіяти.

Тому надійність і повнота інформації, яка отримується в процесі моніторингу, слугує передумовою прийняття ефективних управлінських рішень та вироблення на цій основі психологічних рекомендацій щодо втілення корекційних заходів в практику освітнього процесу.

Відстеженню в процесі моніторингу якості педагогічного процесу мають підлягати: 1) учень (психологічна готовність до самомоніторингу навчальних досягнень); 2) педагог (психологічна готовність до самомоніторингу педагогічної діяльності, власних професійних можливостей); 3) навчальний заклад (внутрішній моніторинг).

Інформаційна функція моніторингу дає змогу з'ясувати результативність освітнього процесу на основі вивчення особливостей його перебігу та чинників, що на нього впливають. Визначення критеріїв ефективності освітнього процесу та проведення оцінних процедур дає змогу напрацювати систему уявлень про стан якості сучасної шкільної освіти. Однак, окрім інформаційної та діагностичної функції будь-якого моніторингу, в тому числі, і моніторингу якості шкільної освіти, домінуючу роль відіграють й інші функції, зокрема: адаптаційна (мінімізація негативних наслідків сучасних ситуацій, що сприяє створенню середовища, яке буде ефективним для успішного розвитку дитини та професійного збагачення і зростання педагогічного працівника) і прогностична (сприяє виявленню стратегій і тактик розвитку освіти в тому чи іншому навчальному закладі).

В цілому можна стверджувати, що моніторинг якості освіти в навчальному закладі можливий за умови, якщо він стане цілеспрямованою задачею для адміністрації навчального закладу. Він повинен бути спрямований на виявлення ефективної роботи педагогічних працівників та створення умов для розповсюдження їхнього досвіду як в самому навчальному закладі, так і поза його межами. Про ефективність праці педагога, високий рівень його професіоналізму можна говорити тоді, коли його результати засвідчують, що він зумів створити максимальні умови для когнітивного розвитку школярів, їх особистісного зростання та розвитку у них здатності в майбутньому продемонструвати себе на ринку праці як конкурентоздатну та творчу особистість.

Висновки. Таким чином, за результатами теоретичного дослідження проблеми напрацьовано наступний висновок, згідно якого впровадження ефективної та постійної системи моніторингу на рівні сучасної школи виступає в ролі запоруки якісного управління закладу загальної середньої освіти та його ефективного розвитку. Запровадження системи моніторингу якості шкільної освіти стимулює позитивні зміни на рівні навчального закладу, а відтак, мотивує усіх учасників освітнього процесу до якісних змін у їхній діяльності.

Однак, проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Зокрема, більш ретельного вивчення вимагає дослідження теоретико-методологічних аспектів моніторингу управлінської діяльності керівника закладу загальної середньої освіти. Одним з перспективних дослідницьких завдань може стати «Моніторинг ефективності управлінської діяльності керівника закладу загальної середньої освіти».

Література

1. Гуменюк В. Нетрадиційні ресурси управління якістю освіти / В.Гуменюк // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. - № 1.
2. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління: курс лекцій / Г.В.Єльнікова. – К.: ЦІППО АПН України, 2002. – 133 с.
3. Щоголева Л.О. Моніторинг якості освіти: теоретико-методологічний аспект / Л.О.Щоголева // Педагогічний пошук. – 2014. - № 2. – С. 36-40.

Транслітераційний переклад літературних джерел

1. Gumenyuk V. Netradychiuni resursi upravlinna jacistu osvity / V.Humenyuk // Director shcolarum, lyceums, gymnasia. - 2006. - №. 1.
2. Yelnikova G.V. Osнови adaptivnogo upravlinna: kyrs lecchia / G.V.Yelnikova. - K.: TSIPPO APN Ucraina, 2002. – 133 s.
3. Shchegoleva L.O. Monitoring jacosti osvity: teoretico-metologichny aspect / Shchegoleva L.O. // Pedagogichnya pochuc. - 2014 - № 2. - s. 36-40.

Шевчишена А. В. Мониторинг качества школьного образования: проблемы и перспективы внедрения. В статье проанализированы теоретико-методологические подходы отечественных ученых к проблеме мониторинга как отдельного феномена в контексте современного школьного образования. Проанализированы понятия, связанные с мониторингом образовательной системы. Обоснованно мониторинг в контексте школьного образования как один из важных современных механизмов по управлению ее качеством.

Целью исследования стало отслеживание специфики влияния ряда факторов на качество школьного образования и обоснованно на этой основе систему внедрения мониторинга ее качества.

Определены основные функциональные задачи мониторинга качества школьного образования и обоснована важность прогностической и адаптационной функций в контексте осуществления мониторингового сопровождения школьного образовательного процесса. Доказано, что с помощью мониторингового метода можно отслеживать проблемы, которые сопровождают школьное образование, и своевременно корректировать те образовательные процессы, которые являются неэффективными для того или иного учебного заведения. Объективность, точность и доступность результатов мониторинга качества школьного образования выступают в роли залога качественного управления учебным заведением, а затем, способствуют эффективному развитию школьной образовательной системы в целом.

По результатам теоретического исследования наработано вывод, согласно которому внедрение эффективной и постоянной системы мониторинга на уровне современной школы выступает в роли залога качественного управления учреждениями общего среднего образования. Внедрение системы мониторинга качества школьного образования стимулирует позитивные изменения на уровне учебного заведения благодаря мотивировке всех участников образовательного процесса к качественным изменениям в их деятельности.

Ключевые слова: школьное образование, мониторинг качества школьного образования, учебное заведение, образовательный процесс, педагогический процесс, мониторинговый метод, участники образовательного процесса, педагогический работник.

Shevchysheva O. V. Monitoring the Quality of School Education: Problems and Perspectives of Implementation. The article analyzes the theoretical and methodological approaches of domestic scientists to the problem of monitoring as a separate phenomenon in the context of modern school education. The concepts related to the monitoring of the educational system are analyzed. The monitoring in the context of school education as one of the important modern mechanisms for managing its quality is substantiated.

The aim of the study is to trace the specifics of the influence of a number of factors on the quality of school education and on this basis a system for implementing monitoring of its quality is justified.

The main functional tasks of monitoring the quality of school education are determined and the importance of prognostic and adaptive functions in the context of monitoring the maintenance of the school educational process is substantiated. It is proved that using the monitoring method it is possible to track the problems that accompany the school education and to correct on time the educational processes that are ineffective for one or another educational institution. Objectivity, accuracy and availability of the results of monitoring the quality of school education act as a guarantee of quality management of an educational institution, and thus contribute to the effective development of the school education system as a whole.

According to the results of the theoretical research, the conclusion is reached that the introduction of an effective and permanent monitoring system at the level of the modern school serves as a guarantee of quality management of institutions of general secondary education. The introduction of a system for monitoring the quality of school education stimulates positive changes at the level of the educational institution due to the motivation of all participants of the educational process to qualitative changes in their activities.

Keywords: school education, monitoring of quality of school education, educational institution, educational process, pedagogical process, monitoring method, participants in educational process, pedagogical worker.

Відомості про автора:

Шевчишена Оксана Володимирівна – кандидат психологічних наук, методист науково-методичного центру організації наукової роботи та моніторингових досліджень Хмельницького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, м. Хмельницький, Україна, anakso82@gmail.com.

Information about the author:

Shevchyshena Oksana Volodymyrivna – is a candidate of psychological sciences, a methodologist of the scientific-methodological center for the organization of scientific work and monitoring research of Khmelnytsky regional in-service teacher training institute; Khmelnytsky, Ukraine, anakso82@gmail.com.

Статтю подано до друку 23.04.2018.

УДК 373.12

© Г. А. Чернякова, 2018

Г. А. Чернякова (м. Суми)

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВПЛИВУ БАТЬКІВСЬКИХ КОПІНГ - СТРАТЕГІЙ НА СТАНОВЛЕННЯ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ

Чернякова Г. А. Теоретичні підходи до вивчення проблеми особливостей впливу батьківських копінг-стратегій на становлення особистості дитини. У статті представлено теоретичний огляд проблеми використання батьками ефективних копінг-стратегій у вихованні та їх вплив на розвиток особистості дитини. Розглянуто основні підходи до вивчення проблеми копінгу: его-орієнтований, диспозиційний, динамічний. Розкрито поняття копінг-стратегій, представлено їх класифікацію. Теоретично обґрунтовано взаємозв'язок особистісно-середовищних ресурсів особистості як чинника ефективності копінг-поведінки. Описана модель адаптивної копінг-поведінки. Проаналізовано стан вивчення психології копінгу в Україні